

AMERİKALI GAZETECİ GLADYS BAKER'LA YAPILAN MÜLAKAT *

Yeni bir savaş tehlikesi- Böyle bir savaşta Amerika'nın durumu- Dünya barışının şartları-Türkiye ve Boğazlar'ın silâhlendirilmesi:

Gladys Baker'e verilen demeç:

-Yakın bir gelecekte savaşın çıkmasının olası olduğunu sanıyor musunuz?

Son zamanlarda kendilerine Atatürk adı verilen Mustafa Kemal, asker inkılâpçının Türkiye Cumhuriyeti Başkanı olmadan önce sultanların oturduğu yer olan Dolmabahçe adlı beyaz mermer saraydaki yemek masasının altın sofrası takımından dürüst mavi gözlerini kaldırdı. Ve bakışları, Şam işi perdeli yüksek pencerelerden karanlık ve rahat Boğaziçi'ni geçerek Anadolu sahilinin yanıp sönen ışıklarına gitti. Ağır ve ciddî bir sesle:

-Yakın gelecekte söz etmemeli, savaş tehlikesi bulunduğumuz zamanda da vardır.

Avrupa'daki durumun birkaç ay öncesine göre daha gergin olup olmadığı sorulunca:

- Daha kötüdür, çok daha kötüdür. Savaşın ciddiyetini göz önüne almayan bazı önderler, taarruzun araçları "agent"ları olmuşlardır. Kontrolleri altındaki milletlere, milliyetçiliği ve geleneği yanlış bir şekilde göstererek ve kötüye kullanarak onları aldatmışlardır. Bu buhranlı saatlerde kargaşaya engel olmak için, kütlelerin kendilerinin karar vermeleri ve sorumluluk makamını yüksek karakterli, yüksek moralli ve vicdanlı insanların ellerine bırakmaları zamanı gelmiştir. Bu gecikmeden yapılmalıdır.

Bundan sonra realist Atatürk, dünyanın en güçlü diktatörlüğüne çıkmak için hiçbir engeli göz yummayan Çanakkale'nin ve -Çok uzak bir gelecekte olmayan- Türk bağımsızlık savaşının askerî kahramanı dedi ki:

- Eğer savaş bir bomba patlaması gibi birdenbire çıkarsa milletler, savaşa engel olmak için silâhlı karşı koymalarını ve parasal güçlerini saldıranlara karşı birleştirmekte kararsız kalmamalıdır. En çabuk, en etkili önlem, beklenen bir saldırgan, saldırının yarar getirmeyeceğini açıkça anlatacak uluslararası bir kuruluşun kurulmasıdır.

Atatürk, bölgesel antlaşmaların son değerinin, bütün milletleri kapsayacak genel bir paktın yapılmasında olduğuna inanmaktadır.

- Ancak şimdiki durumda en acil gereksinim, komşu ülkelerin birbirlerinin özel gereksinimlerini, sorunlarını görüşmeleridir. Bundan başka bölgesel antlaşmalar, barışın korunması için değerlerini şimdiden kanıtlamışlardır.

İnsanı teslim alıcı gözlerinde, Gazi'nin olağanüstü önderlik gücü vardı. Kalın kaşları sakın durmaz, yüksek entelektüel zirvelere kalkar ve hayrete değer derecede geniş alnında derin çizgiler oyacak bir şekilde çatılır. Derisi açık renkli ve güneşten yanmıştır. Esmer değildir. Saçı sarımtırak kahverenginde ve kül rengindedir. Ağzının temiz kesilmiş çizgileri ve çenesi kararlılığının kesinliğini gösterir. O tetiktir, cevabı hazırdır, dikkat çekecek derecede zekidir.

- Savaş çıktığı takdirde Amerika tarafsızlık siyasetini koruyabilir mi?

- İmkânı yok imkânı yok. Eğer savaş çıkarsa, Amerika'nın milletler topluluğunda kapladığı yüksek yeri herhâlde etkilenecektir. Coğrafi durumları ne olursa olsun, milletler birbirine birçok bağlarla bağlıdır.

* Atatürk'ün Nöbet Defteri'nde 26 Mayıs 1935 günü "Atatürk'ün 10.45'te uyandığı, Ankara'dan dönen Amerikalı kadın gazetecileri kabul ettiği ve öğle yemeğini beraber yediği kaydedilmiştir. Özel Şahingiray, Atatürk'ün Nöbet Defteri: 1931-1938, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yay., Ankara, 1955, s.387.

Bu mülakat 21 Haziran 1935'te Ulus, Cumhuriyet vb. dönemin gazetelerinde yayınlanmıştır.

Atatürk dünyadaki milletleri bir apartmanın sakinleri kabul ediyor:

- Birleşik Amerika Cumhuriyetleri bu apartmanın en lüks dairesinde oturmaktadır. Eğer apartman, sakinlerinden bazıları tarafından ateşe verilirse, diğerlerinin yangının etkisinden kurtulmasına imkân yoktur. Savaş için aynı şey vardır. Birleşik Amerika Cumhuriyetlerinin bundan uzak kalması imkânsızdır.

Atatürk şu sözleri ekledi:

- Bundan başka, Amerika büyük ve güçlü ve dünyanın her yeriyle ilgisi olan bir devlet olduğundan, kendisinin siyaset ve ekonomi yönünden ikinci derecede bir yere düşmesine asla izin veremez.

“Düşüncenizce Amerika Adalet Divanı’na katılmalı mı idi?” sorusunu sordum, dedi ki:

- Adalet divanına katılmakla Amerika Birleşik Cumhuriyetleri, kuşkusuz genel barışın sürdürülmesine yardım etmiş olacaktır. Etkinliği ve insanî idealleri o kadar büyük olan bir milletin, uluslararası anlaşmazlıkların barışçı yolla çözümlenmesinde aktif bir pay almayı istememesi doğru değildir.

- Öyle ise, Milletler Cemiyeti’nin, barışın korunması için etkili bir araç olduğunu sanıyor musunuz?

- Milletler Cemiyeti, henüz kesin ve etkili bir araç olduğunu kanıtlamamıştır. Diğer taraftan Milletler Cemiyeti bugün, bütün milletlerin ortak amacın gerçekleşmesi için çalışabilecekleri tek kuruluştur.

On dört milyon Türk tarafından yurtlarının kurtarıcısı olmakla tanınan idealist Atatürk devam etti:

- Şuna da inanıyorum ki, eğer sürekli barış isteniyorsa kütlelerin durumlarını iyileştirecek uluslararası önlemler alınmalıdır. İnsanlığın refahı, açlık ve baskının yerine geçmelidir. Dünya vatandaşları, kıskançlık, aç gözlülük ve kinden uzaklaşacak şekilde eğitilmelidir.

Atatürk, bu sözlerini hassas elleriyle çoğunlukla yaptığı güçlü jestlerle belirtmiştir.

“Türkiye’de Bolşevikliğin yayılmasından korkuyor musunuz?” dedim. Şu cevabı verdi:

-Türkiye’de Bolşeviklik olmayacaktır. Çünkü Türk Hükümeti’nin ilk amacı, halka hürriyet ve mutluluk vermek, askerlerimize olduğu kadar, sivil halkımıza da iyi bakmaktır. Türkiye’de işsizlik yoktur. Ülkemiz bireyleri boş zamanlarda sağlıklı dinlenme imkânlarına sahiptir.

“Türkiye neden Boğazlar’ı silâhlandırmak istiyor? sorusunu sordum.

- Türkiye’nin Boğazlar’ı açık bırakmaya razı olduğu Lozan Anlaşması’ndan beri dünya durumu ve bazı şartlar değişmiştir. Boğazlar Türk toprağını iki bölüme ayırır. Bundan dolayı bu deniz geçidinin kuvvetlendirilmesi Türkiye’nin güvenliği ve savunması için çok önemlidir. O, aynı zamanda, uluslararası ilişkilerin can alıcı bir unsurudur. Anahtar durumunda böyle önemli bir yer herhangi serüvenci bir saldırganın keyfine ve acımasına bırakılamaz. Türkiye, olası barış bozucularının birbirleriyle savaşmak için Boğazlar’dan geçmesine engel olmak zorundadır.

Kusursuz smokinin altında geniş omuzları doğruldu.

- Türkiye buna asla izin vermeyecektir.

Kemal Atatürk’e neden diktatör diye çağrılmaktan hoşlanmadığını sordum:

- Ben diktatör değilim, benim gücüm olduğunu söylüyorlar, evet bu doğrudur. Benim arzu edip de yapamayacağım hiçbir şey yoktur. Çünkü ben zoraki ve insafsızca hareket etmek bilmem. Bence diktatör, diğerlerini iradesine bağlayandır. Ben kalpleri kırarak değil, kalpleri kazanarak hükmetmek isterim.

O, "Gazi" yani "muzaffer olmuş" unvanını da sevmez. Ona halk tarafından verilen ve "Türkler'in babası" demek olan "Atatürk" diye çağrılmasını yeğler. Dinlenmekte iken yüzü sert ve trajiktir. Neşeli olduğu zaman bile gözleri çelik parıldamasını korur.

Mutlu olup olmadığını sordum:

- Evet, çünkü başarılı oldum.

Kaynak: Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2006.

Ayın Tarihi: 1935, Sayı: 19, s.260-262